

הצלחה מסחררת שהסתיימה בכישלון מהדהד

על אף כל ההבדלים בזמן ובמרחק, למי שתומכים בתקיפת מתקני הגרעין של איראן יש לקח מר ללמוד מהטראומה היפנית במערכה מול ארה"ב. במלאת 80 שנה למתקפה על פרל הרבור **רותם קובנר**

●●● שוו בנופשכם שישראל תוקפת בסיסי אויב באיילנד או בתאילנד שעה שמצפים שתצא למל"חמה דווקא בקרבת הבית. על כן, כאשר בבוקר יום ראשון, השבוע לפני 80 שנה, תקפו 353 מטוסי הצי הקיסרי היפני את בסיס הצי האמריקאי בפרל הרבור, ההפתעה היתה מוחלטת. ללא כל הכרות מלחמה או סימן מוקדם, הם המריאו מעל סיפונן של שש נושאות מטוסים יפניות שהפליגו בחשאי, מרחק כ-6,000 ק"מ מנמלי הבית, ובתוך כשעה הצליחו לחסל את עיקר הכוח הימי של ארה"ב באוקיינוס השקט. כל שמונה אוניות המע"רכה שנמצאו במקום – אוניות המלחמה הגדולות הוטבעו או ספגו נזק כבד.

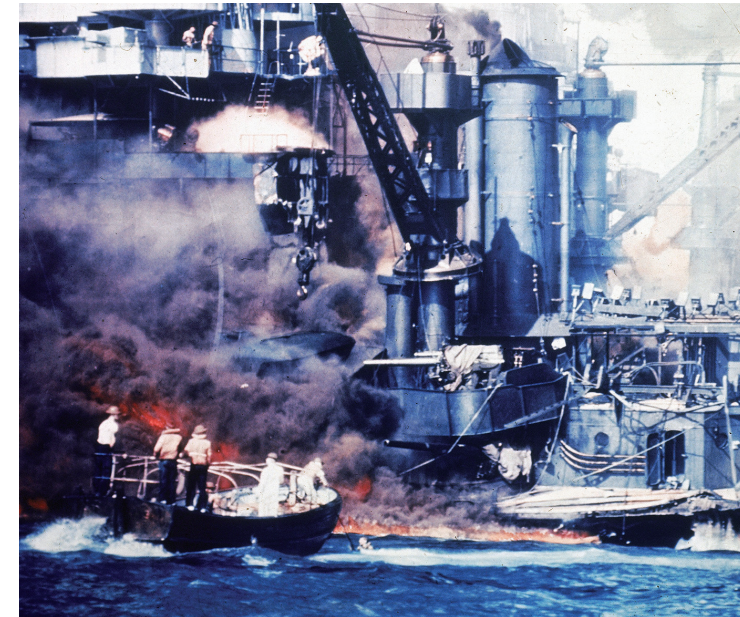
באותו היום הכריזה יפן מלחמה על ארה"ב והאימפריה הבריטית, ואלה השיבו בהכרות דומה. ארבעה ימים מאוחר יותר הצטרפו גרמניה ואיטליה להכרות המלחמה על ארה"ב, וכך הפכה המלחמה באירופה למלחמה עולמית. ההתגייסות האמריקאית למלחמה לא היתה מובנת מאליה: עד אז, זה יותר משנתיים, עמדה ארה"ב מנגד וצפתה בחוסר מעש בהתפשטותה חסרת מעצורים של גרמניה הנאצית ובחיסולה ההדרגתי של הדמוקרטיה באירופה. האמריקאים אמנם סייעו לכריטייה ולאחר מכן גם לכרית המועצות במשלה ששירות אספקה, אך הלך רוחם הבדלני לא זועזע גם כאשר אוניותיהם הוטבעו על ידי צוללות גרמניות מול חופיהם.

אולם עם הגיע החדשות הראשונות מהוואי, חש הציבור עלבון קיוני ורצון בנקמה. עד היום זכורה התקפה כאירוע מכונן – "יום של קלון", כפי שהגדיר אותו הנשיא פרנקלין רוזוולט בנאום מבריק לאומה. הוא הצליח לסחוף את הקונגרס ואת הציבור כולו ולהכניס למלחמה עולמית לא-רצויה זו הפעם השנייה. לצד עוצמת הפגיעה שידקה תפקיד גם זהות הפוגע: אמריקאים רבים ראו ביפנים עם חקיקן, תוקפני וכפרי-טובה שהמודרניזציה שלו נשענה במידה רבה על ידע ורצון טוב מערביים, ובעלובן על התקפת הפתע היו נימים גועניים בולטים.

ביפן הביאו החדשות על המתקפה שנבתה את חייהם של 2,403 אמריקאים להתרוממות רוח ציבורית, שלא היתה זכורה מאז הניצחון על הצי הרוסי בצושימה ב-1905. זאת, אף על פי

שבאירוע הקודם היה מדובר בהתגוננות שסיימה מלחמה וכאן בתוקפנות שרק החלה אותה. יתרה מזאת, מול רוסיה נהנתה יפן מתמיכה בריטית ואמריקאית, ואילו עתה היא היתה שרויה בניכור הולך וגובר מהמערב ובעיצומה של התערורות לאומית קיצונית. הסופר דואי אוסמו, למשל, כתב ביומנו שלמשעם החדשות חש הבוק אור "מדהים עד כמה עוינות אדם יכול לחוש כלפי אנשים שצ"כע עיניהם ושערם שונה. אני רוצה להכות אותם למוות", כתב. "זה שונה מאשר הלחימה כנגד סין... הו, חיילים יפנים יפים, אנא צעדו קדימה ורסקו אותם!"

אך למרות ההתעלות הזמנית, מבחינתה של יפן, המתקפה על פרל הרבור היתה משולה לפי

מלח אמריקאית מחולף מהמים אחרי הפצצת פרל הרבור, 7 בדצמבר 1941 צילום: אייפי

תיחתה של תיבת פנדורה. לאחר דשדוש ממושך בחזית מול סין, המתקפה אמנם פרצה את הדרך לשרשרת של ניצחונות ולכיבושים על גבול הדי-מיון, אך היא גם הכניסה אותה למסלול שבקצהו המתינו לה התבוסה הגדולה בתולדותיה וכניעה ראשונה. כך, בהעירה ענק ישן אך נחוש להילחם – מעצמת-על תעשייתית ובעלת יכולת התחדדות שות מהירה – חסיים יפן כ-70 שנות התפשטות אימפריאלית, ותשוב, לפחות מבחינה טריטוריאלי, לתחילת דרכה.

באופן אירוני, ובניגוד לתפיסות פופולריות במערב, המתקפה על פרל הרבור כלל לא היתה נחוצה ליפן ולבטח לא נמצאה בלבן של תוכניתיה האסטרטגיות. המטרה העיקרית של יפן היתה

לימים תיראה ההחלטה היפנית לצאת למלחמה נגד ארה"ב כטירוף מוחלט. כיצד העזה להילחם במדינה עם אוכלוסייה כמעט כפולה משלה, וש-תפוקתה התעשייתית גדולה פי תשעה?

עד אז, הניסיון היפני לימד שההעזה משתלמת. ב-1894 יצאה יפן נגד סין, בעלת אוכלוסייה גדולה פי עשרה לצד צי ותל"ג כפולים משלה, והצי ליחה. עשור מאוחר יותר, יפן שוב הרהיבה עוז ותקפה את רוסיה הצארית, שלרשותה עמדו אוכלוסייה כפולה, וצי ותל"ג גדולים פי שלושה, והצי ליחה. על כן, מבחינות רבות לא היה הבדל ניכר בין ארה"ב לאויבותיה הקודמות. כמו במאבק עם רוסיה, שבנתה את המסילה הטרנס-סיבירית ועמדה לשנות את פני מורח אסיה, גם הפעם חשה יפן מאוימת, שכן העיצומים האמריקאיים היו עתידים להשאירה ללא דלק בתוך כשנה.

באופן זה הכתיבו חששות והצלחות העבר את ההווה, אולם הנסיבות עצמן השתנו לחלוטין. אירופה כולה היתה עכשיו במלחמה וגם היריבה התחלפה. ארה"ב היתה אמנם דמוקרטיה מפונקת, אך בניגוד לדימויה ביפן, היא היתה נחושה מרר-סיה ומסין וללא כל קשיים פנימיים שימנעו ממנה להילחם עד הניצחון. כך טעתה יפן פעמיים. היא טעתה לא רק בחישוב הכולל, משום שהפסידה במלחמה כנגד ארה"ב, אלא אף בשיקול הראשוני לגבי הצורך ביציאה למלחמה נגדה.

במבט עכשווי קשה שלא לראות הקבלה מסוימת בין המתקפה היפנית לבין הדיון בישראל לגבי תקיפת מתקני הגרעין באיראן. גם אם המניעים שונים בתכלית, בשני המקרים מדובר בהתקפת-מנע בעלת השלכות לאומיות ואזוריות עמוקות. אמנם ישראל אינה בעיצומה של התפשטות אימפריאלית ואין לה קשר דיפלומטי ישיר עם יריבתה. מבחינת הסיכונים הכרוכים בפעולה, לעומת זאת, יש דמיון ברור. איראן אינה עיראק או סוריה, שאת כוריהן הגרעיניים הפציצה יש-ראל ב-1981 וב-2007, בהתאמה, ואין כל סיבה להניח שהפצצה נוספת תסתיים באופן דומה. אוכלוסייתה של איראן גדולה בהרבה וכך גם יכולותיה הכלכליות, המדעיות והצבאיות ותשתיותיה ההתקפיות באזור. סוג המשטר ויכולת הספיגה שלה עשויים להפוך מאבק ישיר עמה למבחן של חוסן, שלא ברור כיצד ישראל תעמוד בו.

המתקפה על פרל הרבור מלמדת שאפילו המבצע הנועז והמוצלח ביותר אינו מביא בהכרח לתוצאות הרצויות, והופך למאבק בעל אופי שונה לחלוטין. לא רק שרוב אוניות המערכה האמריקאיות שנפגעו חזרו לשירות מבצעי במהרה, אלא שעד מהרה התגלה שהן אינן חשובות כלל ועיקר. את מקומן החליפו נושאות מטוסים – וארה"ב ידעה לייצר עוד כמאה אוניות כאלה. בתוך חצי שנה, במידוי, היא הטביעה ארבע משש נושאות המטוסים היפניות שתקפו את פרל הרבור, ובהמשך ידעה להוציא עוד הרבה הפתעות מכובעת הרחב.

העוה עשויה להשיג תוצאות, אולם היא אינה קיימת רק במישור הצבאי. האם ישראל אכן ממצה את התהליך הדיפלומטי עד תומה? ואם כן, ברגע שמכריע, האם יש ביכולתה להיכנס למהלך צבאי שבסימו יוכל התהליך הדיפלומטי להתחדש? ויותר מכך, האם לישראל יש את התמיכה הבינלאומית והלאומית שלא רק תמנע ממנה בידוד אלא תאפשר לה מאבק ממושך? סיפור העבר שלפנינו רומז שעדיין אין בידינו רבות מהתשורבות לשאלות הללו. ■